

Lluny del baobab

La darrera cosa que va veure en Saïd quan va deixar el seu poble va ser l'arbre de les paraules: aquell baobab que feia deu metres d'altura i dotze de diàmetre i que havia estat el seu punt de referència des que havia nascut. Sota la seva ombra, els ancians de la comunitat s'hi reunien per prendre les grans decisions col·lectives.

ANNA TEIXIDOR COLOMER > TEXT
MARC FARO COSTA > FOTOGRAFIES

>> Al passatge del carrer Roger de Llúria, una pintada reivindica el poble amazic.

>> A baix, aquesta botiga, propietat d'un ghanès, sol estar freqüentada per paisans que hi passen les hores fent tertúlia. La majoria no tenen feina.

The Economist va publicar el novembre passat un número especial titulat «Spain, the party's over» ('Espanya, la festa s'ha acabat')

Al'Àfrica, hi ha qui creu que allà on mor un baobab, ja no hi ha res a fer. No només al continent més pobre, sinó a molts punts d'Europa hi ha molts immigrants que han perdut les seves referències, les seves arrels, el seu baobab.

Els efectes de la crisi econòmica s'estan notant amb força al Primer Món, i especialment a Espanya, que segons els estadistes és a la cua de la recuperació. Mentre que el president del govern, José Luis Rodríguez Zapatero, preveu que l'economia remun-

tarà a final de 2010, la revista britànica *The Economist* va publicar el novembre passat un número especial titulat «Spain, the party's over» ('Espanya, la festa s'ha acabat'), en què es qüestionava la seva gestió econòmica. El premi Nobel d'economia Paul Krugman tampoc no es queda curt i alerta que la situació de l'Estat espanyol pot ser seriosament més perillosa per a Europa que la de Grècia. En definitiva, els analistes internacionals coincideixen en una premissa clara: Espanya està malalta. Aquest seria, a grans trets, el diagnòstic de la ma-

croeconomia estructural. Però, ¿i a escala ultralocal, com es viuen les conseqüències de la crisi econòmica? Observem de prop els col·lectius més vulnerables: ¿com sobreviuen els immigrants, els que encara no tenen papers, els que encara somien en una Europa que potser ja no existeix? Com s'està duent a terme l'encaix de desenes de nacionalitats diferents en un mateix espai de dimensions reduïdes?

Preàmbuls metodològics

Quan vam començar el treball de camp, ens vam adonar que bona part del que observàvem difícilment seria quantificable. Les dades no existien, ni existeixen. Això ens va plantejar dubtes sobre si estariem donant categoria a l'anècdota en no poder destriar amb prou garanties el que és un fenomen generalitzat del que no ho és. No som policies, polítics ni estadistes. No tenim varetes màgiques. Però creïem i creiem que l'observació directa contextualitzada permet aportar elements que ens poden aproximar més a la realitat. L'any 1932, el periodista Carles Sentís inicià la moderna tradició catalana del periodisme d'investigació interpel·lant el lector de forma directa i clara: «Us han parlat de Múrcia com d'una sola cosa. Error!» En aquell exercici periodístic, titulat «Múrcia: exportadora d'homes», Sentís explicava l'emigració incontrolada cap a Catalunya de treballadors murcians. Vuitanta anys més tard, es tracta d'un testimoni excepcional

que no té res d'oficialista, al qual la història ha donat valor documental i que ens proporciona una mirada viva i actualitzada d'aquella onada migratòria. Ens recorda també que de migracions sempre n'hi ha hagut i que, probablement, resseguint els arbres genealògics dels nostres avantpassats, hi trobarem immigrants.

Mirar des de l'objectiu de la càmera, fixar el focus i obrir el diafragma de la crisi és entrar en un camp molt ample, que hem hagut de sintetitzar a través de quatre eixos. Primerament, ens ha interessat conèixer la situació dels immigrants que encara no tenen documentació i explicar la seva vulnerabilitat; en segon lloc, independentment de si tenen la situació regularitzada o no, hem volgut conèixer sota quin sostre viuen i en quines circumstàncies sobreviuen; després, hem intentat esbossar algunes de les seves condicions laborals i, en quart lloc, hem destriat les opcions de futur que se'ls plantegen tot resseguint quines direccions han escollit per moure's com a fórmula per sobreviure. Així mateix, hem inclòs un article que aporta interessants elements d'anàlisi a càrrec del periodista Josep Playà.

>> Són de Ghana i acaben de tenir el seu quart fill. Diuen que serà l'últim.

>> *El mercat setmanal al carrer Major de Salt és un punt de trobada per a les dones marroquines.*

>> *A la dreta, molts immigrants veuen passar les hores a l'espera de trobar una feina que no arriba.*

Salt, paradigma del fenomen migratori a Catalunya

Salt, amb 6,5 quilòmetres quadrats de superfície –la meitat dels quals formen part del paratge natural de les Deveses–, és una de les poblacions més petites de la província i, alhora, una de les més densament poblades. Percentualment és també una de les poblacions amb més estrangers no comunitaris de Catalunya. Dels 31.426 habitants censats, un 43,32% (13.614) són immigrants. Hi ha persones de més de 76 nacionalitats diferents, majoritàriament marroquins (4.904; per cada tres residents amb nacionalitat espanyola, un és marroquí), seguits dels gambians (1.854, la major concentració d'aquesta comunitat de tot Espanya) i dels hondurenys (1.245). Si tinguéssim en compte la xifra d'uns 800 estrangers nacionalitzats, la ràtio d'immigrants encara augmentaria més i estaria a la vora de la meitat de la població.

A part d'aquestes xifres, el que diferencia Salt d'altres poblacions és que els darrers anys ha tingut un creixe-

ment desmesurat: del 6% d'immigrants que assenyalava el padró de l'any 2000, s'ha passat al 43% a final de 2009.

Els anys seixanta, en plena etapa del *desarrollismo* franquista, el Patronat de l'Habitatge va construir a Salt diverses illes d'immobles ocupades gairebé exclusivament per immigrants provinents de diversos punts de l'Estat espanyol. En aquell moment, Salt començava a ser la ciutat dormitori de Girona i durant alguns anys fins i tot hi va estar annexionada (1975-1983). L'absorció durant vuit anys per part de la *Gran Gerona* va suposar probablement el gran desastre per a Salt. Durant aquells anys, la població no va tenir el poder de decidir cap qüestió relativa a l'Administració local, i posteriorment, el procés d'independència municipal va ser una gran fita però també va provocar un retard notable en l'assoliment dels serveis bàsics en relació amb altres ajuntaments, que havien començat les seves actuacions quatre anys

Del 6% d'immigrants que assenyalava el padró de l'any 2000, s'ha passat al 43% a final de 2009

>> *Joves marroquins a l'atur juguen a pilota en els carrers interiors del grup d'habitatges Sant Jaume.*

abans. De fet, el procés que està vivint Salt avui arrenca d'aleshores. La segregació urbana i la segregació escolar no són fets espontanis, sinó el producte de la gestió d'aquell moment.

Les primeres famílies del sud d'Espanya que arribaren a Salt pels anys seixanta van prosperar gradualment, i d'acord amb les seves capacitats econòmiques es van anar traslladant a altres zones de la població i de la comarca. Les illes d'edificis del Patronat es van construir als afores de Salt, però el creixement urbanístic les ha acabat situant en el centre del municipi –una particularitat significativa respecte a altres poblacions receptores d'immigració, que encara tenen els barris «d'acollida» als afores de la ciutat: Girona, per exemple, a Vila-roja i a Font de la Pólvara, o bé Figueres a la Marca de l'Ham i al Culubret–. La seva ubicació, doncs, evidencia encara més la concentració d'immigrants en un dels espais més visibles com és el centre de la població. En aquest barri, actualment, els immigrants representen el 80% de la població (el perfil predominant és home jove i sol), i la resta correspon majoritàriament a persones autòctones de la tercera edat.

Quilòmetre zero

Salt és, a més, una porta d'entrada d'immigrants que troben aquí el seu quilòmetre zero abans de buscar feina o habitatge en altres nuclis. Tot i que el nombre de nouvinguts ha caigut en picat el darrer any per la creixent recessió econòmica, Salt continua essent punt de partida i de transició per a molts. Aquesta història de nouvinguts i gent de pas que es va repetint des de fa anys però amb diferents protagonistes explica un gran nombre d'iniciatives que han convertit històricament Salt en un referent de les polítiques d'acollida, en una mena de laboratori de proves –com ho anomena l'alcaldeessa, Iolanda Pineda–, que podria ser paradigma del fenomen migratori a Catalunya. Però els efectes de la creixent crisi econòmica estan modificant el retrat de la realitat de Salt i la converteixen en un exemple de les dificultats que pateixen els immigrants davant la situació actual, del dèficit de recursos que hi destinen les administracions estatal i autonòmica, de la fràgil convivència que s'estableix entre els mateixos estrangers i també entre aquests i els antics immigrants (majoritàriament persones d'avançada edat) que encara viuen en aquesta zona i que també estan patint els efectes de la crisi.

La segregació urbana i la segregació escolar no són fets espontanis, sinó el producte de la gestió d'aquell moment

